

KS. ANTONI TOMKIEWICZ

ZNACZENIE STRUKTURALIZACJI CZASU
W KSZTAŁTOWANIU SIĘ WIĘZI MAŁŻEŃSKIEJ
(INTERPRETACJA W ŚWIETLE ANALIZY TRANSAKCYJNEJ)

Związek małżeński tworzą osoby odmiennej płci o zróżnicowanych, niepowtarzalnych osobowościach, którzy decydują się spędzić życie razem. Jakość wzajemnych relacji w związku małżeńskim zależy w dużej mierze od osobowości małżonków, która podlega ciągłemu rozwojowi. Małżeństwo, podobnie jak osobowość, nie jest czymś raz danym; musi ciągle stawać się i samorealizować. Istotnym motywem wyboru partnera do małżeństwa, a także zawarcia związku małżeńskiego jest miłość. To miłość sprawia, że małżonkowie są do siebie otwarci, ufają sobie, udzielają wzajemnego wsparcia. Wszystko to sprawia, że małżeństwo jako instytucja podlega postępującej personalizacji. Dokonujące się przemiany w instytucji małżeńskiej sprawiają to, że następują przesunięcia akcentów ze sfery prawnosocjologicznej na zagadnienia natury psychologicznej i osobowościowej.

Obecnie coraz bardziej potrzebna jest wiedza psychologiczna dotycząca małżeństwa jako związku interpersonalnego. Jednym z ważnych czynników prawidłowego funkcjonowania małżeństwa jest znajomość i przestrzeganie podstawowych praw interakcji interpersonalnej¹

Główne znaczenie w związku małżeńskim ma więź emocjonalno-społeczna małżonków. Wpływa ona z potrzeby komunikowania się z drugim człowiekiem. Na terenie nauk społecznych istnieje wiele definicji dotyczących więzi małżeńskiej. Leon Dyczewski określa ją „jako kompleks sił zewnętrznych

Ks. dr ANTONI TOMKIEWICZ – dyrektor Instytutu Nauk o Rodzinie KUL; adres do korespondencji: Al. Raławickie 14; 20-950 Lublin; e-mail: antonito@kul.lublin.pl

¹ J. R o s t o w s k i, *Zarys psychologii małżeństwa*, Warszawa 1987, s. 11-13.

i wewnętrznych działających w małżeństwie, które uwarunkowane są przez przeżycia emocjonalne, współdziałanie i określone postawy wobec wartości kulturowych, społecznych i gospodarczych”²

Coraz częściej jednak w literaturze psychologicznej ujmuje się więzi jako zespół czynników, które zapewniają małżeństwu istnienie i trwanie. Do tych czynników zalicza się współodczuwanie, współrozumienie i współdziałanie³

Współodczuwanie wyraża się poprzez wchodzenie w świat doznań i przeżyć drugiego człowieka. Jest to możliwe przy aktywnym współdziałaniu stanu Ja-Dziecko, który jest źródłem postaw emocjonalno-uczuciowych⁴ Współodczuwanie jest bardzo ważnym elementem więzi małżeńskiej, gdyż obejmuje sferę uczuciową. Zakłada ono uczestniczenie w przeżyciach emocjonalnych drugiego człowieka i stwarza możliwość wewnętrznego, wzajemnego ubogacenia się.

Innym ważnym elementem w więzi małżeńskiej jest współrozumienie. Jest to interakcja w sferze intelektualnej. Współrozumienie jest warunkiem prawidłowego kontaktu osobowego, obejmującym wzajemne słuchanie i zrozumienie⁵ Dzięki współrozumieniu, które dokonuje się na płaszczyźnie Ja-Dorosły, małżonkowie mogą lepiej poznać się wzajemnie, mogą siebie zaakceptować takimi, jacy są, a także udzielać sobie nawzajem przebaczenia. Poziom współrozumienia zależy od zaspokojenia podstawowych potrzeb, takich jak potrzeba bezpieczeństwa, uznania i poczucia własnej wartości⁶ Współrozumienie wśród małżonków wyraża się w ich przekonaniach, zainteresowaniach i poglądach. Odkrywanie, poznawanie i akceptacja wspólnych wartości zbliża małżonków do siebie i jest źródłem spójności na płaszczyźnie poznawczej⁷

Istotne znaczenie w umacnianiu więzi małżeńskiej ma współdziałanie, które jest uwieńczeniem więzi w sferze emocjonalnej i poznawczej. Wiąże się ono z realizacją zadań i celów, które wyznaczają sobie małżonkowie na przy-

² L. D y c z e w s k i, *Zmiany w spójności więzi międzypokoleniowej w rodzinie*, [w:] *Przemiany rodziny polskiej*, red. J. Komorowska, Warszawa 1975, s. 310.

³ W. J a c h e r, *Więź społeczna w teorii i praktyce*, Katowice 1987, s. 38-39.

⁴ R. R o g o l l, *Aby być sobą*, Warszawa 1995, s. 128-131.

⁵ J. S z o p i ń s k i, *Więź psychiczna jako podstawa trwania małżeństwa*, Lublin 1976 mps pracy doktorskiej, s. 35-37.

⁶ A. T o m k i e w i c z, M. C z o s n y k a, *Zgodność światopoglądów małżonków a ich więź małżeńska*, „Roczniki Teologiczne”, 44(1997), z. 6, s. 173-174.

⁷ M. R y ś, *Psychologia małżeństwa. Zarys problematyki*, Warszawa 1993, s. 59-61.

kład w wychowaniu dzieci, w prowadzeniu gospodarstwa domowego, w procesie kształtowania swoich osobowości. Współdziałanie zbliża małżonków do siebie, pogłębia uczucia sympatii, solidarności i miłości⁸ Wyraża się ono w warstwie aksjologicznej, socjologicznej i kulturologicznej⁹ i odnosi się przede wszystkim do funkcji stanu Ja-Rodzic.

Funkcjonowanie związku małżeńskiego dokonuje się w czasie. Dla kształtowania się więzi małżeńskiej bardzo ważne jest odpowiednie zagospodarowanie czasu przez małżonków, aby mogli urzeczywistniać współodczuwanie, współrozumienie i współdziałanie.

Celem artykułu jest ukazanie znaczenia strukturalizacji czasu w kształtowaniu więzi małżeńskiej. W analizie transakcyjnej strukturalizacja czasu określana jest jako silna potrzeba (głód), ponieważ zapodmiotowana jest w biologicznej warstwie człowieka. Zaspokojenie tej potrzeby chroni człowieka przed nudą i motywuje do zagospodarowania czasu w celu otrzymania pozytywnego wsparcia („głasków”).

W artykule podjęto się empirycznej weryfikacji szukania związku między poziomem poczucia więzi a strukturalizacją czasu u współmałżonków. W tym celu przeprowadzono badania wśród 148 małżonków o różnym stażu małżeńskim. Zastosowano tu dwie metody: Skalę Więzi Małżeńskiej (opracowaną przez J. Szopińskiego¹⁰) oraz Skalę Strukturalizacji Czasu – własnej konstrukcji.

Na podstawie uzyskanych wyników za pomocą Skali Więzi Małżeńskiej obliczono wskaźnik poziomu więzi, a następnie wyodrębniono dwie grupy: osób o wysokim (WWM+) (37 osób) oraz o niskim poziomie więzi małżeńskiej (NWM-) (36 osób). Więzi dotyczyły trzech podstawowych czynników: współodczuwania, współrozumienia i współdziałania. Wyodrębnienie tych dwóch grup umożliwia poszukiwanie odpowiedzi na pytanie, jak strukturalizują czas małżonkowie o silnej i słabej więzi małżeńskiej? W badaniach wzięło udział: 74 kobiety i 74 mężczyzn o różnym stażu małżeńskim: 3-letnim, 10-letnim i 15-letnim. Interpretacja wyników badań odnośnie do istniejących związków pomiędzy więzią małżeńską a strukturalizacją czasu zostanie poprzedzona omówieniem zagadnień związanych z potrzebą struktur czasu w świetle analizy transakcyjnej.

⁸ Tamże, s. 41.

⁹ E. S u j a k, *Małżeństwo pielęgnowane*, Katowice 1989, s. 71-73.

¹⁰ J. S z o p i ń s k i, *Więź psychiczna w małżeństwie*, „Problemy Rodziny”, 1977, nr 5, s. 32-39.

I. STRUKTURALIZACJA CZASU JAKO ISTOTNA POTRZEBA CZŁOWIEKA

Ważną potrzebą życiową człowieka jest „głód” struktur czasu. Zaspokojenie tej potrzeby wymaga zagospodarowania całego czasu, jaki człowiek ma do dyspozycji, i jest związane z otrzymywaniem pozytywnych względnie negatywnych „głasków” (*strokes*). Oprócz tej potrzeby, nazwanej „głodem”, są jeszcze potrzeby stymulacji oraz doznawania rozpoznania (potrzeba otrzymania wsparcia).

Czas, jaki człowiek ma do dyspozycji, powinien być wypełniony i urzeczywistniany. Od początku życia człowieka czas jest ustrukturalizowany w sposób naturalny. Małe dziecko wypełnia czas długimi godzinami snu, poprzez wykonywanie prostych czynności (np. przyjmowanie pokarmów czy też czynności zabawowe). Wraz z rozwojem psychofizycznym zwiększa się czas czuwania, który powinien być odpowiednio zagospodarowany przez wolne decyzje człowieka. W analizie transakcyjnej przyjmuje się następujące formy strukturalizacji czasu: wycofywanie się, rytuały, rozrywki, aktywności, gry i intymność.

1.1. WYCOFYWANIE SIĘ

Od czasu do czasu człowiek wycofuje się ze swego otoczenia – w sposób fizyczny lub psychiczny – pozostając sam ze swoimi myślami i problemami¹¹ Wycofywanie się może być racjonalną i wolną decyzją człowieka, który pragnie pozostać sam, aby doświadczać swego człowieczeństwa; może też wynikać z wyuczonego sposobu reagowania na sytuacje trudne, kryzysowe. Poprzez wycofanie się z kontaktów międzyosobowych unika się sytuacji konfliktowej. Nie otrzymuje się wtedy „głasków” z zewnątrz, od innych osób, ale można udzielać sobie samemu „głasków”, tzw. *self-głaski* („samo-głaski”). Pojawiają się one w fantazji lub we wspomnieniach człowieka¹²

Człowiek wycofuje się również wtedy, gdy nie jest w stanie przyjąć wszystkich bodźców skierowanych do niego. Zdystansowanie się od innych, oddanie się swoim myślom pozwala uniknąć wielu przykrości. Czasowe ograniczenie kontaktów międzyosobowych ma duże znaczenie w procesie samore-

¹¹ T. H a r r i s, *W zgodzie z sobą i z tobą*, Warszawa 1979, s. 138-140.

¹² J. S t e w a r t, K. J o i n e s, *Die Transaktionsanalyse. Eine neue Einführung in die TA*, Freiburg–Basel–Wien 1990, s. 137-138.

gulacji. Istnieje jednak duże niebezpieczeństwo, gdy człowiek unika kontaktów z drugą osobą. Pozbawia go to możliwości otrzymywania znaków rozpoznania („głasków”), a tym samym zaspokojenia potrzeby uznania, poczucia własnej wartości¹³

W związku małżeńskim wycofywanie się małżonków może przybrać formę „życia obok siebie” Małżonkowie koncentrują się wówczas tylko na własnych potrzebach, nie dostrzegają potrzeb swego współmałżonka i nie udzielają sobie wzajemnie wsparcia.

1.2. RYTUAŁY

Inną formą strukturalizacji czasu są rytuały, które określamy jako stereotypowe, proste transakcje międzyosobowe zaprogramowane przez zewnętrzne czynniki społeczne¹⁴ Rytuały występują w formie zredukowanej (np. codzienne powitania, pożegnania) oraz rozbudowanej (np. ceremonie, rytuał toalety porannej). W rytuałach najważniejsza jest forma, a nie treść. Dzięki rytuałom ludzie zauważają swoją obecność, sygnalizują poziom wzajemnej akceptacji. Umożliwiają one nawiązanie kontaktów interpersonalnych bez narażania się na niepowodzenie, gdyż ich następstwa można przewidzieć. Stąd ryzyko psychologiczne stosowania rytuałów w życiu społecznym jest małe. W życiu małżeńskim rytuały dostarczają małżonkom pozytywnego wsparcia i mogą przyczynić się do wzmocnienia ich więzi małżeńskiej. Do takich rytuałów należą m.in. składanie życzeń, obchodzenie urodzin, imienin czy też rocznicy ślubu.

1.3. ROZRYWKI

W rozrywkach występuje większa dowolność niż w rytuałach, gdyż efekt nie jest tak łatwy do przewidzenia jak w rytuałach. Dlatego też wzrasta stopień psychologicznego ryzyka. Zasadniczą cechą rozrywek jest uprzyjemnianie czasu. Mogą one przybrać postać spontanicznych rozmów na różne tematy, wspólne zabawy i gry¹⁵ Dzięki rozrywkom może nastąpić nawiązanie bliskich znajomości, a także dokonanie wyboru partnera do małżeń-

¹³ Rogo l l, dz. cyt., s. 48.

¹⁴ E. B e r n e, *W co grają ludzie*, Warszawa 1997, s. 26-29.

¹⁵ Tamże, s. 31-32.

stwa. W rozrywkach decydującą rolę pełni stan Ja-Dziecko. Rozrywka może się przyczynić do umocnienia więzi ze współmałżonkiem. Może być środkiem pozytywnego wsparcia.

1.4. AKTYWNOŚĆ

Aktywność, czyli to, co człowiek chce czynić, co powinien czynić i co musi czynić¹⁶, bywa określana jako działalność w świecie przedmiotowym i społecznym. Biorą w niej udział podstawowe sfery psychiczne i fizyczne człowieka. W aktywności przeważa funkcja stanu Ja-Dorosły, którego celem jest realizacja zadań życiowych, takich jak praca zawodowa, studiowanie, prowadzenie gospodarstwa domowego, wychowywanie dzieci. „Głaski” otrzymywane w wyniku aktywności przychodzą z opóźnieniem, gdyż często udzielane są po wypełnieniu zadania (np. za wykonaną pracę, za wychowanie dzieci itp.).

Aktywność w małżeństwie może dać małżonkom dużo satysfakcji, ponieważ dostarcza pozytywnego wsparcia, wzmacnia ich więź małżeńską oraz zwiększa poczucie własnej wartości. Natomiast nadmiar aktywności, nieodpowiednio ukierunkowanej, może prowadzić do wyczerpania psychicznego i fizycznego, zaburzając inne formy strukturalizacji czasu.

1.5. GRY PSYCHOLOGICZNE¹⁷

Gry psychologiczne to seria ukrytych transakcji międzyosobowych, pozornie wiarygodnych, zawierających nie w pełni uświadomioną motywację¹⁸. Gry powodują dalsze następstwa w postaci negatywnych uczuć, które gromadzone są w stanie Ja-Dziecko. Gry prowadzone są najczęściej w małżeństwie i rodzinie, gdzie relacje interpersonalne występują na płaszczyźnie uczuciowo-emocjonalnej.

1.6. INTYMNOŚĆ

Intymność jest określana jako głęboka zażyłość, wzajemne zaufanie; to także szczere, otwarte relacje interpersonalne, w których dawanie i branie

¹⁶ M. J a m e s, D. J o n g e w a r d, *Narodzić się, by wygrać*, Poznań 1994, s. 91-92.

¹⁷ Gry psychologiczne stanowią specyficzną formę strukturalizacji czasu i w badaniach empirycznych zostały one pominięte. Gry zostały opisane przez Berne (dz. cyt.).

¹⁸ R o g o l l, dz. cyt., s. 57-59.

nie ma charakteru wzajemnego wykorzystywania¹⁹ W intymności występuje prawdziwe zainteresowanie drugim człowiekiem. W małżeństwie intymność łączy w sobie spontaniczność, głębokie zaufanie, czułość i empatię²⁰ Dotyka ono najgłębszej sfery psychicznej człowieka i tu otrzymuje najintensywniejsze pozytywne wsparcie.

Ludzie rzadko przeżywają intymność, gdyż obawiają się rozczarowania i zachowują raczej uczuciowy dystans wobec drugiej osoby. Chętnie jednak wybierają inne formy strukturalizacji czasu, aby zapewnić sobie psychiczny spokój.

Wszystkie te formy strukturalizacji czasu mogą mieć wpływ na więź małżeńską. Na podstawie przeprowadzonych badań w dalszej części artykułu przedstawiono relacje, jakie występują między formami strukturalizacji czasu a poziomem więzi małżeńskiej.

II. STRUKTURALIZACJA CZASU A POZIOM WIĘZI MAŁŻEŃSKIEJ

Aby odpowiedzieć na pytanie dotyczące znaczenia strukturalizacji czasu na więź małżeńską, przeprowadzono analizę ilościową i jakościową otrzymanych wyników badań.

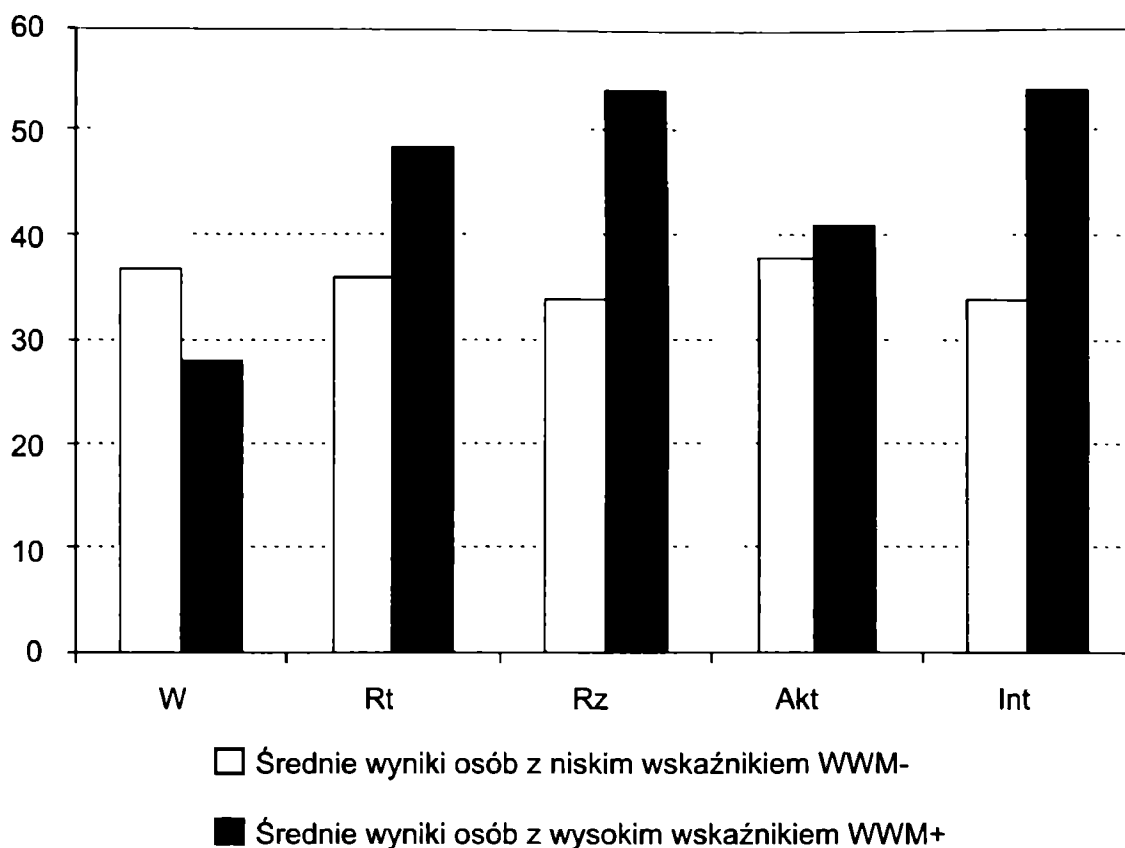
2.1. STRUKTURALIZACJA CZASU U MAŁŻONKÓW O WYSOKIM I NISKIM POZIOMIE WIĘZI MAŁŻEŃSKIEJ

Tab. 1. Poziom istotności różnic między średnimi wynikami uzyskanymi przez małżonków o silnej i słabej więzi małżeńskiej

Strukturalizacja czasu	WWM-		WWM+		<i>t</i>	<i>p.i.</i>
	<i>M</i>	σ	<i>M</i>	σ		
1. Wycofywanie	37,02	8,93	28,31	10,24	3,11	0,00
2. Rytuály	36,27	9,28	48,73	8,25	4,83	0,00
3. Rozrywki	34,15	11,02	54,12	10,83	5,83	0,00
4. Aktywność	38,05	8,20	41,01	10,23	0,29	0,58
5. Intymność	34,15	8,86	54,24	4,23	10,34	0,00

¹⁹ B e r n e, dz. cyt., s. 151.

²⁰ R o g o l l, dz. cyt., s. 51-52.

Wykres 1. Profile średnich wyników uzyskanych w Skali Strukturalizacji Czasu przez małżonków z wysokim i niskim poczuciem więzi małżeńskiej

Wyniki przedstawione w tab. 1 oraz ukazane na wykresie 1 świadczą o tym, że małżonkowie o silnej więzi małżeńskiej (WWM+) bardzo istotnie różnią się od małżonków o słabej więzi małżeńskiej (NWM-) w zakresie następujących form strukturalizacji czasu: wycofywania się, rytuałów i intymności. Jedynie w aktywności nie stwierdzono istotnych różnic.

Osoby mające poczucie silnej więzi małżeńskiej zdecydowanie mocno strukturalizują swój czas poprzez intymność, dzięki czemu utrzymują szczere, głębokie, empatyczne relacje międzyosobowe. Wskazuje to na istnienie związku pomiędzy więzią małżeńską a intymnością. Intymność potrafią przeżywać osoby o silnym stanie Ja-Dorosły – przy współudziale stanu Ja-Dziecko i Ja-Rodzic – i odznaczający się postawą akceptacji siebie oraz drugiego człowieka („ja jestem OK – Ty jesteś OK”).

Intymność jest środkiem pozytywnego wsparcia i nie ma tu miejsca na manipulowanie własnym obrazem siebie ani też wykorzystywania drugiego człowieka dla własnych egoistycznych celów.

Duże różnice wystąpiły w obu grupach badanych osób w wycofywaniu się ($p < 0,0$). Osoby, które częściej wycofują się z kontaktów międzyosobowych, nie przeżywają głębokiej więzi małżeńskiej.

Na podstawie wyników badań nie można jednoznacznie stwierdzić, czy wycofywanie się jest skutkiem czy przyczyną słabej więzi małżeńskiej. Pozytywnie z intymnością korelują: rytuały (0,51) oraz rozrywka (0,69). Osoby silnie przeżywające więź małżeńską (WWM+) więcej czasu przeznaczają na rytuały i rozrywki ze swoim współmałżonkiem niż osoby o słabej więzi małżeńskiej (WWM-). Stosując rytuały, małżonkowie wzmacniają swoją więź małżeńską. Pamiętają o imieninach i urodzinach swego małżonka, potrafią wspólnie spędzać czas na przyjemnych rozmowach, organizują wspólnie wycieczki i rozrywkę w czasie weekendów i w okresie urlopów.

Aktywność to jedyna forma strukturalizacji czasu, która nie różnicuje badanych małżonków. Dla osób o silnej (WWM+), jak i o słabej więzi małżeńskiej (WWM-) aktywność ma duże znaczenie w ich życiu. Praca zawodowa i wszystkie działania na rzecz małżeństwa i rodziny dla obu grup są bardzo ważne.

Na podstawie badań można stwierdzić, że więź małżeńska jest uwarunkowana strukturalizacją czasu. Największy wpływ ma tutaj intymność, a następnie rozrywki i rytuały. Przyczyniają się one do tego, że małżonkowie otrzymują dużo pozytywnego wsparcia w swoim związku małżeńskim. Natomiast zbyt częste wycofywanie się, ucieczka od drugiego człowieka osłabia więź małżeńską.

2.2. STRUKTURALIZACJA CZASU A CZAS TRWANIA MAŁŻEŃSTWA U OSÓB O SILNEJ WIĘZI MAŁŻEŃSKIEJ

Na podstawie wyników badań wyodrębniono trzy grupy osób o silnej i słabej więzi małżeńskiej, których staż małżeński wynosił 3, 10 i 15 lat.

2.2.1. *Strukturalizacja czasu u małżonków o silnej i słabej więzi małżeńskiej żyjących w małżeństwie 3 lata*

Tab. 2. Poziom istotności różnic między średnimi wynikami otrzymanymi przez osoby o silnej (WWM+) i słabej więzi małżeńskiej (WWM-) żyjących w małżeństwie trzy lata

Strukturalizacja czasu	WWM $N = 11$		WWM + $N = 18$		t	$p.i.$
	M	σ	M	σ		
1. Wycofywanie	28,49	3,92	25,91	11,80	0,14	0,89
2. Rytuały	32,15	13,15	46,11	6,39	2,15	0,05
3. Rozrywki	43,12	17,13	62,14	4,15	3,51	0,00
4. Aktywność	42,31	3,12	36,06	8,14	0,84	0,39
5. Intymność	29,17	17,14	64,32	8,11	7,11	0,00

Jak wynika z danych zamieszczonych w tab. 2, osoby z 3-letnim stażem w małżeństwie o silnej i słabej więzi różnią się między sobą w czterech formach strukturalizacji czasu. Różnice dotyczą: intymności ($p < 0,00$), rozrywek ($p < 0,00$), rytuałów ($p < 0,05$) i wycofywania się ($p < 0,06$). Istotne różnice nie wystąpiły w aktywności ($p < 0,36$).

Osoby o silnej więzi małżeńskiej (WWM+) częściej strukturalizują swój czas poprzez przeżywanie intymności, rytuały i rozrywki. Natomiast osoby o słabej więzi małżeńskiej dużo czasu poświęcają różnym działalnościami i częściej wycofują się z kontaktów z drugą osobą.

2.2.2. Strukturalizacja czasu u małżonków o silnej i słabej więzi małżeńskiej żyjących w małżeństwie 10 lat

Tab. 3. Poziom istotności różnic między średnimi wynikami otrzymanymi przez osoby o silnej (WWM+) i słabej więzi małżeńskiej (WWM-) żyjących w małżeństwie 10 lat

Strukturalizacja czasu	WWM-		WWM+		<i>t</i>	<i>p.i.</i>
	<i>M</i>	σ	<i>M</i>	σ		
1. Wycofywanie	41,16	8,13	34,06	7,18	1,18	0,13
2. Rytuały	42,13	7,14	48,11	17,08	1,16	0,09
3. Rozrywki	42,03	11,14	42,93	14,03	0,14	0,96
4. Aktywność	41,93	8,94	42,15	7,11	0,24	0,74
5. Intymność	37,02	9,05	54,93	4,63	5,36	0,00

Dane tab. 3 ukazują różnice i podobieństwa między małżonkami o silnej i słabej więzi, żyjącymi w małżeństwie 10 lat, odnośnie do form strukturalizacji czasu. Osoby o silnej więzi małżeńskiej więcej czasu przeznaczają na intymność ($p < 0,00$) niż osoby o słabej więzi małżeńskiej. Po 10 latach małżeństwa nie występują istotne różnice w pozostałych formach strukturalizacji czasu. Małżonkowie z 10-letnim stażem w obu grupach podobnie strukturalizują swój czas – poprzez rozrywki, aktywności, wycofywanie się. Rytuałom więcej czasu poświęcają jednak osoby o wysokim poziomie więzi małżeńskiej ($p < 0,09$).

2.2.3. Strukturalizacja czasu u małżonków o silnej i słabej więzi małżeńskiej żyjących w małżeństwie powyżej 15 lat

Dane zamieszczone w tab. 4 wykazują, że osoby o wysokim poczuciu więzi (WWM+) zdecydowanie więcej czasu poświęcają na intymność ($p < 0,00$), rozrywki ($p < 0,00$) oraz rytuały ($p < 0,02$) niż osoby z niskim poczuciem więzi małżeńskiej (WWM-). Badani z grupy WWM- zdecydowanie częściej wycofują się ($p < 0,06$) niż osoby z grupy WWM+. Po 15 latach małżeństwa małżonkowie o słabej więzi mają tendencję równomiernego strukturalizowania czasu w formie aktywności, wycofywania się i intymności.

Tab. 4. Poziom istotności różnic między średnimi wynikami otrzymanymi przez osoby o silnej (WWM+) i słabej więzi małżeńskiej (WWM-) żyjących w małżeństwie powyżej 15 lat

Strukturalizacja czasu	WWM-		WWM+		<i>t</i>	<i>p.i.</i>
	<i>M</i>	σ	<i>M</i>	σ		
1. Wycofywanie	44,71	2,98	36,21	8,11	1,63	0,06
2. Rytuały	38,14	8,15	53,89	8,43	2,54	0,02
3. Rozrywki	37,24	7,23	64,17	5,26	4,51	0,00
4. Aktywność	43,64	11,24	41,23	7,18	0,83	0,36
5. Intymność	41,71	11,32	54,24	3,71	4,83	0,00

W miarę wzrostu stażu małżeńskiego obserwuje się zmiany w ilości czasu przeznaczanego na różne formy strukturalizacji czasu. Zmieniają się szczególnie intymność, rozrywki, rytuały i wycofywanie się. Na niezmiennym poziomie, niezależnie od stażu małżeńskiego, pozostaje aktywność. Charakterystyczne jest to, że małżonkowie o słabej więzi małżeńskiej częściej izolują się od swego partnera małżeńskiego i uciekają w samotność. Jediną formą strukturalizacji czasu są u nich aktywności, a więc praca zawodowa, prowadzenie gospodarstwa domowego i wychowywanie dzieci, które utrzymują więź małżeńską.

*

Przeprowadzone badania małżonków ukazały występujące zależności między stopniem poczucia więzi małżeńskiej a formami strukturalizacji czasu. Osoby z silnym poczuciem więzi małżeńskiej częściej strukturalizują swój czas poprzez intymność, rozrywki i rytuały niż osoby o słabej więzi małżeńskiej. Osoby zaś o słabej więzi małżeńskiej częściej wycofują się niż osoby o silnej więzi małżeńskiej.

Aktywność w obu grupach ma duże znaczenie ze względu na zaangażowanie w niej stanu Ja-Dorosły, którego racjonalne i rzeczowe zachowanie wzmacniają uczucia stanu Ja-Dziecko. Nastawienie stanu Ja-Rodzic przyczynia się do podtrzymania i wzmocnienia więzi małżeńskiej.

Staż małżeński jest czynnikiem wpływającym na dynamikę przemian na płaszczyźnie poszczególnych form strukturalizacji czasu zarówno u osób o silnej, jak i o słabej więzi małżeńskiej. U osób z silnym poczuciem więzi na względnie stałym poziomie utrzymuje się ilość czasu przeznaczanego na intymność. Zmianom zaś podlega czas przeznaczony na rytuały, rozrywki i wycofywanie się. U osób o niskim poczuciu więzi wraz ze stażem małżeńskim wzrasta zdecydowanie czas przeznaczony na wycofywanie się z kontaktów ze współmałżonkiem. Jedynie aktywność pozostaje na dość wysokim, podobnym poziomie niezależnie od czasu trwania małżeństwa.

BIBLIOGRAFIA

- B e r n e E.: W co grają ludzie, Warszawa 1997.
- D y c z e w s k i L.: Zmiany w strukturze więzi międzypokoleniowej w rodzinie, [w:] Przemiany rodziny polskiej, red. J. Komorowska, Warszawa 1988, s. 301-328.
- H a r r i s T.: W zgodzie z sobą i z tobą, Warszawa 1979.
- H e w a r t J., J o n e s V Die Transaktionsanalyse. Eine neue Einführung in die TA, Freiburg-Basel-Wien 1990.
- J a c h e r W.: Więż społeczna w teorii i praktyce, Katowice 1987.
- R o g o l l R.: Aby być sobą, Warszawa 1995.
- R o s t o w s k i J.: Zarys psychologii małżeństwa, Warszawa 1987.
- R y ś M.: Psychologia małżeństwa. Zarys problematyki, Warszawa 1993.
- S u j a k E.: Małżeństwo pielęgnowane, Katowice 1989.

- S z o p i ń s k i J.: Więż psychiczna jako podstawa trwania małżeństwa (mps pracy doktorskiej, Lublin 1976).
- Więż psychiczna w małżeństwie, „Problemy Rodziny”, 18(1997), nr 5, s. 35-39.
- T o m k i e w i c z A., C z o s n y k a M.: Zgodność światopoglądów małżonków a ich więż małżeńska, „Roczniki Teologiczne”, 44(1997), z. 6, s. 163-182.

THE SIGNIFICANCE OF TIME STRUCTURALIZATION
IN FORMING THE MARITAL BONDS
(INTERPRETATION IN LIGHT OF TRANSACTIONAL ANALYSIS)

S u m m a r y

The aim of the article is to show the existing correlation between the subjective level of sense of bonds in marriage and forms of time structuralization in light of transactional analysis. In order to do this empirical studies were conducted with a group of 148 spouses with different periods of being married. In the studies two methods were used: the Marital Bonds Scale compiled by Szociński and the Time Structuralization Scale.

On the basis of the results obtained in the studies using the Marital Bonds Scale two groups were separated with subjects having strong and weak bonds. Data obtained by the Time Structuralization Scale made it possible to define the level designed for particular forms of time structuralization: withdrawing, rituals, entertainment, activities, intimacy. Empirical data have shown that the greatest differences appeared in the subjects in the following forms of time structuralization: activity, entertainment, and withdrawing. Activity as a form of time structuralization remained on a similar level in both groups.

Next, quality and quantity analyses were made of time structuralization in persons with strong and weak bonds with respect to the periods of their being married. Three groups were separated, namely, those whose marriage had lasted 3 years, 10 years, and more than 15 years.

Empirical data have shown the dynamics of changes in the scope of particular forms of time structuralization, that was dependent on the time the marriage had lasted.

Translated by Tadeusz Karłowicz

Słowa kluczowe: poczucie więzi małżeńskiej, formy strukturalizacji czasu, staż małżeński.

Key words: sense of marital bonds, forms of time structuralization, period of being married.